СӨЙ ГОМЕРНЕ, СӨЙ ХАЛЫКНЫ, СӨЙ ХАЛЫКНЫҢ ДӨНЬЯСЫН!

ДУСЛЫК

ОКТЯБРЬ РАЙОНЫ ХАЛЫК ГАЗЕТАСЫ
НАРОДНАЯ ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКОГО РАЙОНА

Газета 1931 елның 1 июленнән бирле чыга | №115 (7444) | 26 сентябрь, 1992 ел. ШИМБӘ | Бәясе 4 тиен.

ДУСЛЫК

Хөрмәтле укучылар!

Кабат искәртеп үтәбез: «Дуслык», «Дружба», «Туслах» район газетасына язылу дәвам итә. Газетага вакытында язылып калырга киңәш итәбез. Аның еллык бәясе 78 сум.

Бу көннәрдә «Родина» колхозының 225 гектарлы чөгендер басуында да җанлылык, икенче урак бара.

Вячеслав Валерьянович Егоров быел да механикалаштырылган звено составында басуда, чөгендер казу белән мәшгуль. Аның КС-6 комбайны бик көйле эшли, механизатор исә гадәтенчә биредә дә карусыз, намуслы хезмәт куя.

Василий Тимофеевич Андреев исә чималны шикәр заводына ташучы транспортчыларның бер вәкиле. Моңа кадәр ашлык, терлек азыгы ташуда эшләгән иде ул. Тырыш хезмәтен искә алып, аңа яңа машина бирелде. Хуҗалык чөгендерне заводка ташу эшенә керешеп кенә килә әле. Шик юк: Василий Тимофеевич биредә дә иң җитез, иң өлгерләрдән булыр.

РӘСЕМДӘ: «Родина» колхозы механизаторлары В. В. Егоров һәм В. Т. Андреев.

С. Хәйруллина һәм Н. Азизов фотолары.

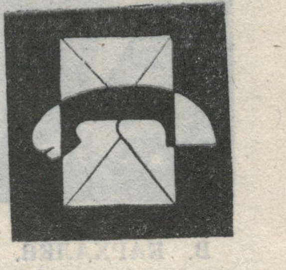

Бер хат эзеннән

Кая куярга?

«Гадәттә авыл кешесен мөмкин кадәр күбрәк авыл хуҗалыгы продукциясе җитештерергә, үзләреннән артып калганын әзерләүләр конторасына сатарга өндиләр иде. Бу, әлбәттә, халыкның үзе өчен дә файдалы, ни дисәң дә авыл кешесе зур хезмәт хакына яшәми бит әле. Шуңа бездә өстәмә бакча алып бәрәңге утыртучылар да, үз хуҗалыкларыннан артканны сатарга теләүчеләр дә байтак (быел уңыш та бинигаять яхшы булды). Әмма быел без бик кыен хәлдә калдык: авылда әзерләүчебез бер тонна да бәрәңге җыймады. Әйтүләренә караганда, әзерләүләр конторасында урын юк икән. Ә безгә ул продукцияне нишләтергә? Кемгә мөрәҗәгать итәргә? Бу уңайдан безгә ярдәм күрсәтүче шулай ук табылмас микән?

Колбай Мораса авылы халкы».

Без бу хат белән әзерләүләр конторасы баш бухгалтеры Ф. Гыйльманованы таныштырдык. Ул безгә түбәндәгеләрне аңлатты:

— Бүген без 494 тонна бәрәңге әзерләдек, шуннан ары продукцияне алу өчен урыныбыз дөрестән дә юк. Хәзер безнең 500 тонна чимал озатырга нарядыбыз бар. Вагоннар бирелүгә, без халыктан бәрәңге кабул итә башлаячакбыз.

Район администрациясе башлыгы урынбасары Р. Ф. ҖАМАЛИЕВ та аның сүзен куәтләде:

— Бу сорау белән безгә мөрәҗәгать итүчеләр байтак. Халык дөрес аңласын: продукция җыю вакытлыча гына туктатылды, ул эш дәвам итәчәк әле. Шуның өстенә, 2—3 көн эчендә Төрнәс спирт заводы да бу эшне башлап җибәрәчәк. Халыкның үстергән продукциясен ничек тә урнаштырырга тырышачакбыз.

● **Кискен сигнал**

Кайчан өлгерерләр икән

Көннәр бозылып, көзге пычраклар, салкыннар җитеп килә. Күп хуҗалыклар кыр эшләрен мөмкин кадәр тизрәк алып барырга тырыштылар. Чәчү, туңга сөрү кебек чараларны иң оптималь срокларда башкардылар. Әмма туңга сөрүне бүгенгәчә тиешле мәйданның яртысы күләмендә дә башкара алмаган хуҗалыклар бар әле. «Чишмә», «Яшь көч», «Правда», «Знамя Октября», «Путь к коммунизму» колхозларында туңга сөрү тиешле мәйданның 43—49 процентында гына башкарылган. «40 лет Победы», «Төрнәс» совхозы, «Кондырча» колхозларында да бу эш әле 50—53 процентка гына үтәлгән. Сәбәп нәрсәдә дисезме? Хуҗалык җитәкчеләре аңа беравыздан: техника җитми, запас частьләр юк, дип җавап бирәләр, шул ук техника белән ике смена эш оештыру турында уйламыйлар да. Ә бит алар шуны да яхшы беләләр: туңга сөрү өчен иң кулай вакыт — август-сентябрь башы. Инде октябрь керергә санаулы көннәр калып бара, туфракта 5 градуска кадәр туң күзәтелгәндә дә җирләрне сөрүне тизрәк бетерү турында уйламагач, тагы ни тәкъдим итәргә була? Шуны беләсе килә: бу хуҗалыклар туңга сөрүне кайчан бетерергә ниятлиләр икән?

Зона киңәшмәсе булды

24 сентябрьдә Әлки районы үзәге Базарлы Матак авылында законлылыкны ныгыту һәм җинаятьләргә каршы көрәшне көчәйтү мәсьәләләре буенча Кама аръягы районнары хокук саклау органнары, халык депутатларының авыл Советлары рәисләре катнашында зона киңәшмәсе булды. Аның эшендә Әлки, Алексеевск, Аксубай, Октябрь, Яңа Чишмә, Спасс, Чирмешән районнары милиция, суд, прокуратура работниклары, Советлар рәисләре катнашты.

Киңәшмәне кереш сүз белән Татарстан Республикасы дәүләт контроль комитеты рәисе М.Э. Сираев ачты.

Татарстан Республикасы прокурорының беренче урынбасары М. С. Мусин докладында алда телгә алынган районнарда, тулаем җөмһүрияттәге кебек үк, җинаятьчелекнең үсеше күзәтелүе күрсәтелде. Чирмешән, Әлки, Яңа Чишмә районнарында ул хәл аеруча борчу тудыруын билгеләп узды. Оратор халык хуҗалыгы комплексының балансланмавы, товар дефициты, бәяләр куюдагы тайпылышлар, төрмәдән чыгучыларга социаль адаптация системасы булмау, хокук саклау органнарындагы ялгышлар, эчкечелеккә каршы көрәшнең йомшавы, җәмгыятьчелекнең пассивлыгы, Советларның һәм аларның административ комиссияләре, депутат группалары һәм постлары эшләмәве, иптәшләр судлары, ирекле халык дружиналарының сүлпәнлеге, хокук бозуларны кисәтү буенча җитәрлек хокук базасы булмау җинаятьләрнең үсә баруына сәбәп булуын күрсәтеп узды, ачылган кимчелекләрне төзәтү, һәр тармакта җинаятьләрне кисәтү буенча эшне җанландыру кирәклеген бәян итте.

Фикер алышуда чыгыш ясаган Әлки район прокуроры А. З. Шәйхетдинова, Октябрь районы эчке эшләр бүлеге начальнигы В. В. Иванов, Спасс, Аксубай һәм Чирмешән районнары прокурорлары Г. К. Исмәгыйлов, Р. М. Латыйпов, Р. Г. Фәтхуллин, Яңа Чишмә районы халык суды рәисе Н.З. Әхәтов һәм башкалар җинаятьләрне кисәтү, халык һәм җәмәгать милкен саклау чараларына, хокук саклау органнарының материаль базасын ныгыту мәсьәләләренә игътибар юнәлдерделәр. Алексеевск районының Ялгинск авыл Советы рәисе В. М. Свистунов милиция белән Совет органнары белән тыгыз элемтәдә эшләве зарурилыгын конкрет мисаллар белән дәлилләде, участок инспекторларының урыннарда очраклы булуы гына хәлне төзәтергә булыша алмавын күрсәтеп узды. А.К. Белоглазов, Яңа Чишмә район үзәгендәге авыл Советы рәисе, Советларның, аның даими комиссияләренең эшчәнлеге пассивлашуны җирле үзидарә органнары турында закон кабул ителү сузылуга бәйләде.

Киңәшмәдә катнашучылар район Советларына һәм администрацияләренә, предприятиеләр, оешмалар, колхозлар, совхозлар, учреждениеләр җитәкчеләренә, әлеге районнарның барлык гражданнарына мөрәҗәгать кабул иттеләр. Анда җинаятьләрне һәм хокук бозуларны кисәтү буенча координация үзәкләре оештыру, матбугат һәм радио аркылы бу теманы яктыртуга игътибарны арттыру, хокук саклау органнары һәм Советларның кулга-кул тотынып эшләвен тәэмин итү, Югары Советның килеп туган ситуациядә җинаятьләргә каршы көрәшне көчәйтү буенча законнар кабул итүне тизләтү зарурилыгы билгеләп үтелә.

Игътибар: ЯРМИНКӘ

26 сентябрь көнне үзәк базар мәйданында сәүдә ярминкәсе булачак. Район потребительләр җәмгыяте, «Норлатнефть» НГДУсы, тимер юлчылар һәм урманчылар эшчеләрне тәэмин итү бүлекләре кибетләре бу көнне сатып алучыларга киң ассортиментта промышленность товарлары һәм азык-төлек әйберләре тәкъдим итәчәкләр. Анда шулай ук җәмәгать туклану предприятиесе эшчеләре әзерләгән камыр ризыклары, башка сый-нигъмәтләр дә булачак.

Ярминкәгә рәхим итегез!

Ул иртәнге 6 сәгатьтә башлана.

Халык батырлыгы гасырларда яшәр, хәтерләрдә даны җуелмас!

Куйбышев урамы солдатлары

В. КАРХАЛЕВ.

Г. ЛЕСИН.

1941—1945 еллар... Ул дәһшәтле көннәрне һич онытып булмый, ул безнең хәтердә. Тарихка керсә дә ул безнең бүгенге көнебез. Ватаныбыз тарихында иң авыр һәм гигант картинаның иң нәчкә штрихларына үткен, игътибарлы караш ташлап, сугышта катнашучыларның һәркайсының йөзенә күз салырга тырышабыз. Моны без «Беркем дә, бернәрсә дә онытылмады» чакыруы сүзләрдә генә калмасын өчен эшлибез. 9 майда газетабызда «Куйбышев урамы солдатлары» дигән мәкалә басылгач безгә солдат аналары, тол калган хатыннары балалары, туганнары килә башлады. Алар безнең урамның сугышта катнашучылары исемлеген тулыландыралар, фронттан килгән хатларны, фотографияләрне китерәләр. Һәм менә бүген Куйбышев урамы солдатлары турында сөйләшүне дәвам иттерәбез.

Бүген монда фоторәсемнәре урнаштырылган Кряжевлар, Рябовлар, Кротов, Поселеннов турындагы истәлекләр газетабызның быелгы 9 Май санында басылган иде.

КАРХАЛЕВЛАР

В. ТИМОФЕЕВ.

Владимир һәм Всеволод. Менә ике документ. Беренчесе—фронт хаты, кыр почтасы, «Хәрби цензура тикшерде» дигән мөһер сугылган. Хаттагы җөмләләр кыска, автоматтан аткан кебек ачык, алардан көрәш пульсын тоясың.

«Кадерлеләрем! Сталинград фронтыннан язам. Дары исен күпләп иснәргә өлгердем инде. Бомбага тотуларын да күрдем. Алда каты сугышлар. Танкистлар юлбарыслар кебек көрәшәләр. Һәрвакыт киеренкелектә яшим. Үземне сынап карадым, кыюлык һәм ныклык җитәрлек. Фашистларны Иделдән куарбыз. Моңа ышанырга була. Әлегә мин исән-сау, улыгыз Владимир».

В. ПОСЕЛЕННОВ.

Әлегә... Ә инде 28 сентябрьдә каты сугышларда авыр яралана. Икенче документ. Кыр госпиталенең хәрби комиссары хәбәр кәгазе: «Социалистик Ватаныбыз өчен көрәшләрдә үз-үзен аямады. Үзенең хәрби антына турылыклы булып кала, сугышта кыюлык, батырлык күрсәтә һәм каты яралана. 1942 елның 8 октябрендә яраларыннан үлде».

Ф. ТИМОФЕЕВ.

Энесе Всеволод күп тапкырлар яралана. Гимнастеркасындагы сары һәм кызыл төстәге тасмалар шуның турында сөйлиләр. Ул фронттан исән кайта. 2 группа инвалид.

ТИМОФЕЕВЛАР

Н. АЛЕКСЕЕВ.

Сугыш һәр гаиләгә кайгы-хәсрәт китерде. Ул яшьләрне генә түгел, ә бәлки өлкәннәрне дә, гаиләләрне дә кызганмады.

—Улым,—дип мөрәҗәгать итә тимер юл депосы эшчесе Василий Иванович улы Ваняга. Ватанымны саклауга китәм. Син инде гаиләдә өлкән кеше булып каласың, әниеңне, сеңелләреңне сакла.—Ул чакта Ваняга 14 яшь була. Василий Ивановичка сугышырга өйрәнергә түгел. 1924 елда Төркестандагы бәрелеш әлегедәй хәтерендә. Бу юлы ул Мәскәү янындагы сугышларга әләгә. Каты сугыш бара. Кыш аеруча салкын. Тәүлекләр буена окопларда, кар өстендә ятарга туры килә. Алар фашистны башкалага якын җибәрмәс өчен нык көрәш алып баралар.

П. РЯБОВ.

Солдат аягын туңдыра. Бераз госпитальдә яткач өенә кайта. «Әтинең аягына карарга да куркыныч иде. Кара янган, кайбер бармакларында бөтенләй ите юк, сөяге күренеп тора. Озак төзәлмәде,—дип искә ала Иван Васильевич. Солдат аягы төзәлгәч тагы фронтка китә. Волоколамскийдан бер генә хат килә: «Сугышка керәбез». Һәм шуның белән барысы да бетә. Тик 1943 елда почта хәсрәт китерә. «Эзсез югалды».

И. КРЫЛОВ.

Икенче ир туганы Федор ПЧда слесарь-тракторчы булып эшли. Хәрәкәттәге армиядән кайтагына, яңадан армиягә, бу юлы инде сугышка, китә. Әзерлек үткәннән соң десант частенә җибәрәләр аны. Озак вакытлар аңардан бер хәбәр дә булмый. Күп еллар узгач исән калган бер иптәше Норлат станциясе аша узганда Федорны искә төшерә. Аның шушы төбәктә тууын истә тотып, ул шунда очраган Норлат кешесеннән Федорның туганнарына аларның дошман тылына десант белән төшүләрен, фашистларның көчле ут белән каршы алуларын, Федорның әле очканда ук яралануын, ә җиргә төшкәндә үлгән булуын тапшыруны үтенә. Тормышта ниләр генә булмый?! Әлеге очраган кеше Федорның энесе Андрей булып чыга. Өйләренә «Хәбәрсез югалды» дигән кара мөһер сугылган кәгазь килә, хатыны, нәни кызы кала.

ЛЕСИН

Харьковтан ерак түгел генә Казачья Лопань поселогы бар. Җирле мәктәп стенасында «Алар Казачья Лопань өчен сугышларда һәлак булдылар», дигән стенд эленгән. Анда дүрт сурәт. Шул сурәтнең берее—безнең якташ Геннадий Лесинныкы.

Егет Норлатта яшәгән, тимер юл депосында кочегар була, этисе белән паровоз машинисты булып эшли. Ватанга куркыныч янаганда фронтка китә. Полк мәктәбендә укып чыкканнан соң Көньяк-Көнбатыш фронтта разведчик була. 1942 елның җәендә дошман Харьков районында безнең гаскәрләрнең күп кенә группировкасын чолгап ала. Совет солдатлары һәм командирларының күпчелеге чолганыштан чыга, шулай да барысына да котылу мөмкинлеге булмый. Норлатка әти-әниләреңә часть командирыннан батыр разведчик Геннадий Лесин чолганыштан чыкканда дошман пулясыннан үлде, дигән хат килә.

КРЫЛОВ

Егетләр фронтка мәктәп эскәмиясеннән китәләр. Шулар арасында Ваня Крылов та бар иде. Ул яхшы укыды, тәртипле, һәркемгә үрнәк иде. Июньдә соңгы имтиханнарын бирә, ә августта —фронтка. Җиңелү ачысын да, җиңү тантанасын да кичерә. Әмма өйләренә күтәренке күңелдә язылган хатлар килә.

Фронтта көтмәгәндә генә якташыңны очрату нинди шатлык, дулкынландыргыч булуын үз башыннан кичергән кеше генә белә. Өеңдә булгандай хис итәсең үзеңне. Ваня хатларының берсендә: «Кичә бер якташны очраттым, Андреевкадан. Нинди зур шатлык булды ул безгә»,—дип яза.

Җиңү көне якынлашып килә. Ләкин аңа ирешү өчен кискен каршылык күрсәтүче дошман белән көрәшергә кирәк иде. Һәм Ваня:«Тиздән сугышка, мин анда үземне тынычландырам. Соңгы сулышыма кадәр көрәшәчәкмен», дип яза өенә.

Һәм ул бик яхшы көрәшкәндер, дип ышанырга була. 44 нче елның декабрендә аңа кыска сроклы ял бирәләр. «Ләкин мин өйгә кайтырга теләмәдем, тиздән дошманны җиңәрбез һәм өйгә бөтенләйгә кайтырбыз. Китсәм яңадан үз частемә кайта алмам дип куркам. Фронташ иптәшләрдән, командирдан башка ничек көрәшергә. Мин бит алар белән бөтен сугыш юлын уздым һәм яратырга өлгердем».

Юк шул, Ваняга бөтенләйгә өенә әйләнеп кайтырга насыйп булмый. Сугыш тәмамланыр алдыннан туганнары: «Кыюлык, батырлык үрнәкләре күрсәтте, Ватан өчен сугышларда һәлак булды», дигән хәбәр алдылар.

И. САНДЛЕР.

В. РЯБОВ.

А. КРОТОВ.

К. КРЯЖЕВ.

В. КРЯЖЕВ.

Икенче урак бара

Бердәмлек белән

Әлегә кадәр җәйге һаваны хәтерләтеп йомшак кына торган көннәр көзге холкын күрсәтә башладылар. Менә бүген дә иртәнге якта җил чабуларны көзге әрсезлек белән тарткалый, кулларны өшетә.

—Һәр елны салкынга да яңгырга калдыралар чөгендер алуны. Нинди әйбәт көннәр булды—эшләтмәделәр.

—Безнең исәнлегебез белән санашып тормыйлар шул инде. Утырып карасыннар иде шул салкын җирдә, әче җилдә япа-ялан кырда көне буе, аңларлар иде безнең хәлне.

—Чөгендерче апайларның безне өнәмичә каршылаулары, очрашуга ук кемгәдер төбәп (чынлап уйласаң, кемгә икән?) үпкә сүзләре яудыра башлаулары күңелгә ятып бетмәсә дә, бер дә гаепләрлек түгел иде. Шулай быелгы чөгендер алу сезоны, завод чынлап торып эшли алмаганлыктан, (көннәр дә җылы торганлыктан, әлбәттә) ничәмәничә тапкыр кичектерелде, арткарак чигерелде.

Әмма биредә чөгендерче апайларның ни гаепләре бар, аларга коры көннәрдә чималны алып тапшыру кулайрак. Шуның өстенә, алдагы көннәрдә алып, тапшырырга өлгермәгән (әмер шулай булды!) чимал өемнәре дә эчләрен пошыра. Инде, шиңгән дип, алардан 20 процент скидка алырлар. Ә бит аларга түләү уңыштан чыгып билгеләнә. Шулар барысы да апайларның кәефендә чагыла, әлбәттә. Юкса, «Беренче май» колхозы чөгендерчеләрен бер дә сүз куертып утыручы эшсезләр дияргә урын юк. Әнә Тамара Кузьмина, Юлия Михеева, Мария Григорьева, Нина Ефимова, Татьяна Герасимова кебек хатын-кызлар чөгендер игүнең бөтен нечкәлекләрен тулысынча өйрәнгән, белгән тәҗрибәле апайлар инде. Хәер, ул кәеф ничә еллар чөгендер игү звеносында эшләүче Марковларда да сизелде. Семен Николаевич Марковларның бу культура игүдәге осталыклары районга мәгълүм. Өченче ел инде звенода өч Марков—үзе һәм уллары Валерий, Юрий бергәләп эшлиләр. Хәер, әле төяүдә эшләүче Марковны онытканбыз икән. Бусы—туганнан-туган энеләре Анатолий. Семен Николаевич үзе РКС-6 чөгендер казыту комбайнында, Валерий икенче комбайн—КС-6да. Алар доочистительсез эшлиләр, шуңа үзләренә дә бик игътибарлы булырга туры килә, апайларга эш күп кала. Яфрак урдыру комбайны БМ-6да Семен Марковичның икенче улы—Юрий эшли. Аның төп эш урыны мәктәптә, укытучы, әмма шулай ук 2—3 ел инде язгы чәчүдә, урып-җыюда Юрий колхозга булыша. Быел да комбайнын куйгач, балалар янына, мәктәпкә китәчәк. Юрийны да шул ук мәсьәлә борчый булып чыкты:

—Тизрәк чималны кабул итсеннәр иде инде, уңыш әрәм булмасын иде,—ди.

Ә уңыш әйбәт күренә. 175 гектарлы басуда әлегә һәр гектардан 250 центнерлар татлы тамыр чыгарга охшый. Хәер, начар булмаска тиеш, чөнки плантация үзвакытында чәчелде, өч тапкыр эшкәртү үткәрелде—бер сүз белән әйткәндә, бар технологик чаралар сыйфатлы итеп башкарылдылар. Инде хәзер дә менә югалтуларга юл куясылары килми, басуда эшне бик төгәл оештырырга тырышалар. Бу яктан звеноның тагы бер члены—Владимир Кузьмич Яковлев та Марковларга бик кулай хезмәттән булып чыкты. Ул хәзер БМ-6 яфрак урдыру комбайнында эшли. Ә шулай да төп хезмәте—кукуруз игү белән шөгыльләнә башлаган иде, хәзергә кадәр бу культура игүне ул алып бара. Намуслы, карусыз механизатор аннан һәр елны югары уңыш алуга ирешә иде. Быел да ул 200 гектарда чөгендер чәчте, аны 3 тапкыр эшкәртеп чыкты. Нәтиҗә дә куанычлы: кукурузның һәр гектарыннан 350 шәр центнер уңыш алынды. Моннан тыш, печән җыю вакытында КПУ-2,4 белән үләннәрне җыюда да эшләде, анда да алдынгы булды. Владимир Кузьмичның эшкә шундый җаваплы мөнәсәбәте һәркемгә мәгълүм, шуңа аңа колхозда хөрмәт тә зур. 1 класслы механизатор чөгендер игүне дә шундый ук намуслылык белән башкара. Әмма 20 ел тракторда эшләү үзенекен иткән: исәнлек тә чамалы, күзләре дә начарайды. Шуңа малае Евгенийның укырга, һөнәр алырга омтылуын бик хуплый ул. Юкса, Евгений 3 ел комбайнчы ярдәмчесе булып эшләгән егет, бүген тракторга утырып бер дигән эшләп китәр иде. Әмма үзе бу белемен механиканы тирәнрәк үзләштерүдә файдалану ягында, ата кеше дә фатихасын биргән. Әлегә ул да чөгендер кырында тракторчы ярдәмчесе булып йөри, энеләре Зоя Илларионовнаны да апайлар арасында күрергә мөмкин. Чөгендер, урак кебек ук, бөтен кешене аякка бастыра шул. Инде хуҗалык акрынлап чималны заводка ташуда да керешеп килә. Колхозның үз шоферлары Виктор Семенов, Анатолий Васильев белән янәшә Бөгелмәдән командировкага килгән шоферлар да эшлиләр. Инде барысының да максатлары бер: чималны салкыннарга кадәр алып, заводка озатып бетерергә. Аларга әйбәт көннәр телисе кала. Ә үзләреннән торганын алар һич иренмичә башкарачаклар.

С. НУРУЛЛИНА.

«Факел» сезонны тәмамлады

Үткән атнада «Факел» Казанда бу сезонда соңгы уеннарын үткәрде. Беренче группадагы иң көчле дүрт команда составына эләккән иде ул.

Иң элек футбол сөючеләргә район һәм шәһәр командалары беренче группада ике зонага бүленеп уйнавын бәян итик. Һәр ике зонада сезон башында 10 ар командадан заявка алынган иде. Әмма безнең «Факел» уйнаган икенче зонада чынында ярышларда 7 команда гына катнашты, төрле сәбәпләр аркасында 3се төшеп калды.

Ярыш шартлары нигезендә һәр зонадан ике команда группа чемпионы исемен алу өчен көрәште. Безнең зонада «Факел» да икенче урынны яулаган иде, финалга узды.

—Беренче зонадан финалга Казаннан «Трудовые резервы», Яр Чаллыдан «Торпедо» чыккач иде. Алар көчле командалар, без алдан ук өченче урын өчен генә көрәштек. Әлмәт «Автомобилист»ы белән икәү дәгъвачы булдык. Финалда аларның көчәйтелгән командасына 1:0 исәбенә оттырып дүртенче урынга калдык,—диде команда начальнигы Александр Хардин.

Әйтергә кирәк, финалда якташларыбыз чемпион исемен яулаган казанлыларга 4:1, чаллыларга 3:0 исәбенә оттыралар. Ни эшләмәк кирәк, бу дәрәҗәдәге турнирда дүртенче урын да почетлы диясе генә кала.

Бу фикер белән тамашачылар да килешер, чөнки «Факел»ны быел яңабаштан оештырырга туры килде бит. «Сатып алынган» футболчылар бәрабәренә элекке үзебезнең уенчылар кысрыклап чыгарылган иде. Сезон башында ашыгыч рәвештә аларны җыярга, өстәмә спортчылар тупларга туры килде. Шуңа сезон башында «Факел» әллә ни уңыш казана алмады. Әмма якташларыбыз сынатмадылар. «Авыл егетләре» җәйге спорт уеннарында чемпион исемен яуладылар. Сакчылар Николай Борзов, Расыйх Сәмигуллин, һөҗүмчеләр Юрий Никитин, Раил Гайниев, Фәнис Хөснетдинов, капкачы Юрий Кочетков һәм башкалар команданың финалга чыгуын тәэмин иттеләр.

Язын тагын сезон килеп җитәр. Футболчыларга кышкы күнегүләр үткәрү өчен зал юк. Стадионда аның өлгергәнен тамашачылар түземсезлек белән көтәләр. Кайчан өлгерүе генә билгесез.

Р. АЙЗАТУЛЛИН.

Безгә язалар

Ашлаган җир аш бирә

«ЧИШМӘ» КОЛХОЗЫ. Игенчеләр хезмәтендә туфрак эшкәртү технологиясен яхшырту белән бергә, гектар көчен арттыру, җирнең уңдырышлылыгын күтәрү аерым урын алып тора. Бу чараларның иң әһәмиятлесе—туфракта органик матдәләрне киметмәү, бәлки аларның даими артуын тәэмин итү. Колхозның чиста пар кырларына 10600 тонна органик ашламалар керттеләр, 185 гектардагы әче туфраклы җирләргә известьләү үткәрелде. Бу эшләрне тулысынча «Агропромхимия» берләшмәсе механизаторлары башкарды.

x x x

«Чишмә» колхозында бәрәңге басуы барлыгы 10 гектар. КИР-1,5 тракторында Равиль Әхмәтҗанов бәрәңгенең сабакларын чаптыра, Фәнис Әхмәтов бәрәңгене казыта. Аның артыннан җирле мәктәпнең 5—11 класс укучылары бәрәңгене аралап җыялар. Быел колхоз бу культурадан мул уңыш үстергән, беренче нәтиҗәләр шуны күрсәтә.

Н. МИНҺАҖЕВА.

✦

Урман ызаныннан зур юлга буй агачлар төягән машина килеп чыкты. Кабинадан көләч йөзле шофер шәүләсе чагылып үтте. Ул да безне күреп кулын изәде. Агач ташу машинасы тизлекне арттыра һәм күздән югала. Тик тигез асфальтта аның артыннан күтәрелгән тузан болыты гына ераклларга китеп урман буена тарала.

—Бу безнең Корсаков,—дип аңлата Чулпан урман пункты начальнигы. Ул урман пунктында чирек гасырдан артык эшли инде. Владимир биредә эшне агач егучы булып башлаган иде, аннан соң агач тарттыру тракторында эшләргә өйрәнде, йөкләр төяде, слесарь-ремонтчы да булды. Ә 1971 елдан алып бүгенге көнгә кадәр буй агач ташу машинасында эшли.

Буй агачлар ташу җиңел эш түгел, бигрәк тә юлсыз урман эченнән чыгулары. Әмма Владимир Николаевич төшеп калганнардан түгел, юлсызлык та, һаваларның бозылуы да куркытмый аны. Ул гел юлда. Авырлыклардан куркып калырга вакыты да юк аның, рейстан соң хуҗалыгында эш көтә.

Озак еллар эшләү дәверендә В. Корсаков күп тапкырлар мактау кәгазьләре белән бүләкләнде, котлаулар алды, ул—хезмәт ветераны, яшьләр остазы. Әйе, аның яшьләр белән уртаклашасы әйберләре аз түгел. Владимир Николаевич яшьләргә үзенең профессиональ күнекмәләрен генә өйрәтми, бәлки аларда хезмәткә, эшче исеменә мәхәббәт тә тәрбияли. Аның фикеренчә эшче—бөек исем һәм ул чыннан да шулай.

Н. Азизов фотосы.

Эшне яхшырту максатында

Колхозларда, совхозларда, «Сельхозтехника», «Агроснаб» район берләшмәләрендә һәм башка авыл хуҗалыгы оешмаларында, ярдәмче хуҗалыкларда машина-трактор паркын, терлекчелек фермалары механизмнарын эксплуатацияләүдә җитәкчеләр һәм белгечләрнең җаваплылыгын күтәрү, базар мөнәсәбәтләре шартларында хуҗалык итүнең экономик методларын камилләштерү максатында, Татарстан республикасының авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек министрлыгы министрының 1992 елның 25 августындагы 230 нчы приказы нигезендә, машиналарның һәм терлекчелек фермалары җиһазларының техник торышын карау буенча дәүләт службасы эшчәнлегенең нәтиҗәлелеген күтәрү юнәлешендә чаралар кабул ителде.

Автомобильләргә, комбайннарга, авыл хуҗалыгы машиналарына, терлекчелек бинасы җиһазларына техникадан файдалану, техник хезмәт күрсәтү, технологик ремонт, техниканы саклау тәртибен яки нефть продуктларын ташу, саклау һәм куллану кагыйдәләрен бозып, хуҗалыкларга яки башка оешмаларга материаль зыян килгәндә, аны өлешчә каплау максатында, кагыйдәләрне бозуга юл куйган колхоз, совхоз, «Сельхозтехника», «Сельхозхимия», «Агроснаб» берләшмәләре һәм башка оешмалар, ярдәмче һәм аренда хуҗалыклары җитәкчеләренә һәм белгечләренә 500 сум, эксплуатация һәм саклау кагыйдәләрен бозган механизаторларга —250 сум күләмендә акчалата начет салырга.

Кабат тикшерү вакытында шул ук кагыйдәләр бозылуы мәгълүм булса, начет күләме икеләтә арта.

Р. САТТАРОВ,
Гостехнадзор инспекциясе начальнигы.

• Фаҗигадән соң уйланулар

Кеше хәлен кеше белми

(КЫРГЫЙ ЧЫНБАРЛЫК)

ӘЛЕ генә ишетелгән яман хәбәр бөтен өнемне алды. Ничек?! Нишләп?! Шушы ике сорау кайтаваз булып тәнемнең һәр күзәнәгендә кабатланды. «Шифаханәнең тудыру бүлегендә яңа туган сабыйның тәне пешкән'...»—диделәр миңа. Әлеге әрнешү җанымны бер кат үтәли айкап узуга янә дә яңа дулкын кебек тыныма капланды—әлеге бәхетсез сабыйның әнисе миңа яхшы ук таныш булып чыкты. Менә 4 ел инде икебезнең дә кызларыбыз балалар бакчасында бер үк группага йөриләр. Бу коточкыч хәл турында менә нәрсәләр ишеттем. Н. исемле бу хатын, беренче баласын тудыра алмыйча югалткан. Икенчесен — миңа таныш кызын —операция белән тапкан. Хәзер инде янә дә шундый ук адым ясарга батырчылык иткән. Бу юлы да операция уңышлы тәмамланган. Ана да, сабый да әлеге сынауны уңышлы узганнар. Дөрес, баланың авырлыгы гадәттәгедән беразга гына ким булган. Һәм аңа су тутырыла торган гадәти резина җылыткыч (грелка) ярдәмендә уңай шартлар тудырырга ниятләгәннәр... Әмма бу ният әлеге коточкыч фаҗига белән тәмамланган—иртәнгә баланың тәне пешкән... Шулай итеп 2 килограмм 700 грамм авырлыктагы нарасый өченче (!) дәрәҗә җәрәхәт алган. Дөрес, эти-әнисе, әби-бабасының йөрәген бозмас өчендер инде, аларга икенче дәрәҗә дип кенә әйткәннәр... Сабыйны ашыгыч рәвештә Казанга озатканнар, ә операция кичергән ана мендәренә күз яшен агызып ятып калган... Нәрсә бу? Очраклылыкмы? Җавапсызлыкмы? Әллә кайберәүләрнең кулларыннан килмәстәй эшкә алынуы нәтиҗәсеме? Әллә барысы да бергә җыелганмы монда?

Сәп-сәламәт, яшь, чибәр, әле үз балаларын кулга алып карамаган ике шәфкать туташы— бала караучылар бу таңда ни караганнар соң?! Әлеге сабыйны дөньяга тудыру хакына язмышын пычак астына куйган ананың күзенә ничек карыйлар икән алар? Хәер, бу бит алар өчен җан әрнүе дә, тән әрнүе дә, югалту да түгел.

Кеше хәлен кеше белми үз башына төшмәсә, —дип юкка гына әйтми халык. Дөресе дә шулай. Ә төшә калса? Кая барасың инде—язмыштыр, дип юанасың. Күңелнең ерак бер почмагында гына вакыт-вакыт әрнү калка: әгәр теге чакта фәлән кеше дөрес диагноз куйган (анализларны дөрес ясаган, дөрес киңәшен биргән, беразгына күбрәк игътибар күрсәткән) булса бу хәлгә үк төшмәс идек дигән әрнү ул. Медицина әһелләренә бу сүзләр ошамас, сизеп торам. Ялгышмагыз, мин сезнең игелекле эшләрегезне, олы ярдәмегезне юкка чыгарып күрсәтергә, хезмәтегезне кечерәйтергә —ак халатыгызга кара ягарга җыенмыйм. Әмма шифаханә яныннан әллә нигә бер булса да ишетелеп торган фаҗигале хәлләр сезнең дәрәҗәгезне күтәрми шул. Урам гайбәтеннән генә туган фикер түгел бу. Мин боларны үз язмышымда да берничә тапкыр сынадым. Ышанмыйсызмы? Мин сезгә документаль расланган 2 генә мисал китерәм.

...1983 елның җәендә беренче баламны кулга алган идем мин. Әмма миңа аны куанып үстерергә насыйп булмады. 2 яшь тә 4 ай дигәндә авыр операция үткәреп җирләргә туры килде). Бала тугач, аның канын тикшереп, нәтиҗәләрен язганнар иде—исем китте: баланың каны гаиләбездә булмаганча —IV группа, диелгән иде. «Ничек алай?» —дигән соравыма: «Сирәк булса да очрый. Фәлдә расланган күренеш», —дигән җавап ишеттек ул чакта. Әмма Казанда операция алдыннан ясалган кан анализлары улымның II группа уңай резус-факторлы, ә үземнең шундый ук группа, ләкин тискәре резус-факторлы канга ия булганны күрсәтте. Андагы белгечләрнең исе китте: **«Ничек инде ул район үзәгендә дөрес кан анализы да ясый белмиләр?!**—дип ачуландылар мине. (Әйтерсең—мин гаепле!) —**Сезнең кәгазьләргә карап кына кан салсак, нинди фаҗига килеп чыга иде бит!»**—дип битәрләде бүлек мөдире. Дөрес, без фаҗигадән качып котыла алмадык. Әмма кемнәр өчендер мондый хәлнең нәкъ шул сәбәптән үкенечле бетүе мөмкин иде бит!?

Быел исә ирем бил сызлавыннан интекте. Башта бер айлап амбулатор дәвалану алды. Хәле көннән-көн кирегә үзгәрде. Йөри алмас хәлгә җиткәч, стационарга салдылар. Дәвалауның һәм даруларның төрле-төрләрен сынап карадылар. Әмма хәле һаман начарайды. Моны күреп дәвалаучылар да, үзебез дә аптырашта идек. Сыналмаган ысул, дару калмады диярлек. Дөресен әйтим, ирем дә, үзем дә аякка басудан өметне өздек. Үзебезнең табибларга ышаныч бетте. Күңел дөрес сизгән икән: республикадагы клиникаларның берсендә өр-яңа диагноз куйдылар. Рентгенга төшергәннән соң умырткалыкның бер буыныныц урыныннан күчкәнлеге ачыкланды. Ә бездә—ике ай буе дәваладылар,рентген аша карау ник берәүнең башына килсен! Әгәр мондагы дәвалауны һаман дәвам иткән булсак, бүгенге көнгә инде төзәтелмәслек хата эшләнгән булыр иде. Чөнки әлеге дәвалаулар аның авыруын тагын да кискенләштерә генә барган...

Минемчә, табиблар кайвакыт дөрес сүз әйтергә кыймыйча хата эшлиләр. Нигә үзләре генә хәл итә алмаган, шикләнгән очракта, вакытны сузып тормастан, Казанга яки бүтән җирдәге тәҗрибәлерәк коллегаларына юлламыйлар икән алар авыруны? «Белмим»,—дип дөресен әйтүдән дәрәҗә төшми, ләбаса. Киресенчә, табибка ышаныч кына арта.

Рәнҗемәгез, быел җәйдә генә өч баласын ятим, газиз ирен тол калдырып үлеп киткән, яше 40ка да җитмәгән хатынның фаҗигасе—сезнең намуслы, хөрмәтле табибларыбыз. Мондый күңелсез хатирәләр шифаханә тарихында аз түгелдер, мөгаен.

«Начар сүз —баш казыгы»,—дигән сүз бар халыкта. Гаҗәп үткен әйтелгән. Ярдәмгә өметләнеп, шәфкать сорап сезнең каршыга килгәндә башка суккандай авыр сүз әйтмәсәгез иде. Беренче улым үлгәнгә 7 ел инде. Әмма ул көннәр!.. Республика шифаханәсенең реанимация бүлегендәге бер хатынның тавышын бүген дә ишетәм кебек. Телефоннан баланың хәлен сорагач: «Тиздән үләчәк. Хәзергә йөрәге тибә», —дип битараф тавыш белән җавап бирә иде. Бала шулай 7 көн ятты...

Улым үлгән шифаханәдә бер урта кул табибның үземә биргән киңәшен бүгенгедәй хәтерлим мин: «Резус-факторың тискәре булгач, бүтән бала табарга уйлама да! Дебиллар болай да җитәрлек!»—дигән иде ул.Мин аны тыңламадым. Янәдән улым-кызым үсә. Хәзергә борчылыр сәбәп тә юк кебек. Әмма әлеге сүзләр һаман да җанны өшетеп, күңелгә шом салып торалар...

Җан әрнүе дә, тән әрнүе дә бердәй авыр. Кайгы-газап башына төшмәсә, кеше ярдәм эзләп сезгә килми. Дәваларга көчегез, белемегез җитмәсә, акыллы киңәшегезне, тәмле сүзегезне булса да җәлләмәгез сез. Без бит сезнең эчке дөньягызны да ак халатыгыз кебек керсез дип ышанып барабыз. Ә аның керсезлегенә ышанасы килә, бик тә килә! Кызганыч, тормыш чынбарлыгы гына шуның киресен раслый.

К. ҖАМАЛЕТДИНОВА.

• Моны белергә кирәк

Ботулизм—куркыныч ул

Ботулизм— ашамлыклар белән агулануның авыр бер төре, аны соңга калып белү һәм дәвалау үлемгә алып килә. Табигатьтә аның микроблары киң таралган: алар туфракта, черемәдә, җылы канлы хайваннарның эчәклегендә, суда, шуның белән яшелчәләрдә һәм җиләкләрдә, гөмбәләрдә, суда йөзгән балыкларда очрый.

Туфракта һәм ашамлыкларда ботулизм тудыручылар споралар хасил итәләр һәм үзләренең яшәүгә сәләтләрен 10 ар елгача саклыйлар.

Безнең республикабызда һәр елны ботулизм килеп чыгу очраклары күздә тотыла. Нигездә ул өйдәге шартларда хәзерләнгән гөмбәләрдән, ит консервларыннан, тозлы балык ашаудан килеп чыга.

Ботулизм микробы һавасыз да үрчи ала, менә шуның өчен дә аның белән агулану өйдәге шартларда ныгытып ябылган консерв банкаларындагы ашамлыкларга бәйле.Бигрәк тә җирдә үскән ашамлыкларны консервлау куркыныч (мәсәлән, гөмбә).

Сүз уңаеннан әйткәндә быелгысы елны гөмбәләрне җыю һәм куллануда бигрәк тә балаларны тыярга кирәк, чөнки Воронеж өлкәсендә гөмбәдән агулануның 120 очрагы үлем белән тәмамланды.

Белгечләр тикшерүе буенча, беренче караштa агулану, ашарга ярый торган куркынычсыз яхшы гөмбәләрдән килеп чыккан.

Кайсы очракларда ботулизм микробы һәм токсин булган ашамлыклар, яхшы сыйфатлы булып күренәләр һәм аларның япкычлары да күтәрелмәгән була. Кайнатып кына ашамлыклардагы споралар үтерелми әле,ул шулай ук югары тоз концентрациясен дә (14 процентка кадәр) һәм шулай ук түбән температураны да (190 градуска кадәр) яхшы кичерә. Ашамлыклардагы ботулизм спораларын бетерүнең бердәнбер юлы булып—дәүләт консерв предприятиеләрендәге автоклавлар тора, чөнки андагы температура 120 градуска җитә һәм югары басымлы пар белән эшкәртелә.

Өйдәге шартларда ашамлыкларны консервлаганыклап ябуны стерильләштерү дип санап булмый әле.

Авыру күп очракта кискен башлана.

Авыруның беренче билгеләре: хәлсезлек, баш авыртуы, эчәсе килү, йөту кыенлаша, авыру үзен күп очракта ангина белән авырый дип хис итә, шуннлыктан күп вакыт врачка мөрәҗәгать итми. Авыруның тел асты бизләре авырта, ашказаны авырая, күп очракта костыра. Ләкин бу билгеләрдән тыш күз күрүе зарарлана, күрү мөмкинлеге начарая, бер әйберне ике итеп күрә, укый алмый, чөнки хәрефләр биилəр. Болар ботулизмның иң мөһим беренче билгесе. Температура күп очракта булмый. Авыруның хәле 1—2 көннән тагы да авырая.

Бу мәкерле авырудан ничек сакланырга соң?

Өйдәге шартларда гөмбәне, итне консервлап банкаларга нығытып ябу ярамый. Әгәр андый консервлар хәзерләнгән икән, ул очракта ашар алдыннан аларны ботулизм токсины бетсен өчен кайнап чыкканнан соң тагын 30 минут дәвамында кайнатырга кирәк. Яшелчәләрнең кайсылары туфрактан начар юылса, андыйларны рецепт белән консервлаган вакытта уксус яки лимон кислотасы кушарга кирәк. Ул ботулизм спораларының үрчүен һәм токсин барлыкка килүен тоткарлый.

Өйдәге шартларда консервланган ашамлыкларны бары тик салкында гына сакларга кирәк.

С. ЗОТОВА,
Октябрь районы Госсанэпиднадзор үзәгенең санитария бүлеге мөдире.

КОТЛЫЙБЫЗ!

Фома авылында яшәүче әниебез Хатирә Мотыйгулла кызы Гатинаны 65 яшь тулу белән котлыйбыз.

Ходай сиңа сәламәтлек бирсен,
Син булганга ямьле дөньябыз.
Озын гомер, тигез гомер теләп,
Бәхет-шатлык теләп калабыз.

Тормыш иптәше, кызлары, уллары, киленнәре, кияүләре, оныклары.

БЕЛДЕРҮЛӘР

Төрнәс эшкәртү предприятиесе оешмалардан һәм аерым кешеләрдән 1 килограммын 4 сумнан бәрәңге сатып ала башлавын белдерә.

х х х

Төрнәс эшкәртү предприятиесе 1992 — 1993 елларга барда реализацияләүгә килешүләр төзелә башлавын белдерә. Кызыксынган хуҗалыкларның үз вәкилләрен җибәрүләре сорала.

АДМИНИСТРАЦИЯ.

Район Советының күптармаклы производство предприятиесе «Норлат» кунакханәсендә яшәү өчен кирәкле счетның 5801—5850 нче тәртип санына ия булганнарын гамәлдән чыккан дип санауны үтенә.

МӨХӘРРИР В. В. ИСХАКОВ.

«Дуслык» газетасы атнаның сишәмбе, пәнҗешәмбе, шимбә көннәрендә чыга һәм рус, чуваш телләренә тәрҗемә ителә.
Татарстан Республикасы информация һәм матбугат Министрлыгының Норлат.Октябрь типографиясе. Тираж 3751. Заказ 115.